

14 і 15 чэрвеня ў Мінску адбылася пятая сесія Вярхоўнага Савета БССР пятага склікання. Быў заслуханы даклад міністра асветы БССР дэпутата І. М. Ільшчына аб выкананні закону «Аб умацаванні сувязі школы з жыццём і далейшым развіццём сістэмы народнай адукацыі ў Беларускай ССР».

У сваім дакладзе міністр асветы БССР дэпутат І. М. Ільшчын сказаў:

— Перабудова сістэмы народнай адукацыі праходзіць ва ўмовах выключнай увагі і клопатаў аб школе з боку Цэнтральнага Камітэта КПСС і Саветаў уладаў, асабіста таварыша М. С. Хрушчова.

Гаворачы аб арганізацыі вытворчага навучання ў сярэдніх школах, дакладчык адзначыў, што ў рэспубліцы працуе ўжо 589 школ з вытворчым навучаннем, у якіх больш чым 29 тысяч юнакоў і дзяўчат авалодвае рознымі спецыяльнасцямі. Да пачатку 1963-1964 навучальнага года павінна быць закончана рэарганізацыя дзесяцігадовых школ у адзінаццацігадовыя сярэднія школы з вытворчым навучаннем. К канцу сямігодкі ў 9—11 класах будзе вучыцца 217 тысяч школьнікаў. Гэта значыць, што сярэднія школы з вытворчым навучаннем становяцца асноўнай крыніцай папаўнення народнай гаспадаркі кваліфікаванымі кадрамі.

І. М. Ільшчын расказаў далей аб развіцці вячэрняй адукацыі. У 1960—1961 навучальным годзе ў рэспубліцы працавала 1.396 школ і асобных класаў, у якіх навучалася 85.875 чалавек. За апошнія два гады колькасць вучняў 8—11 класаў школ сельскай моладзі павялічылася ў некалькі разоў. Многія вячэрнія, зменныя школы заслужана карыстаюцца аўтарытэтам, даюць вучням глыбокія і трывалыя веды. Гэта садейнічае павышэнню агульнай культуры працы рабочых, калгаснікаў, іх працоўнай і грамадскай актыўнасці.

Важную ролю ў арганізацыі выхавання дзяцей адыгрываюць дзіцячыя сады і яслі. Цяпер у нас працуюць 877 дзіцячых садоў і 460 ясляў, у якіх выхоўваецца 94 417 дзяцей.

Шмат увагі было ўдзелена ў дакладзе і ў выступленнях дэпутатаў перабудове вучэбна-выхаваўчай работы. Цэнтральнымі пытаннямі перабудовы школ з'яўляюцца барацьба за глыбокія і трывалыя веды вучняў, карэнае паліпшэнне выхаваўчай работы.

Пасля абмеркавання дакладу было прынята адпаведнае рашэнне.

Да 25-годдзя з дня

смерці М. Горкага

Чэрць стагоддзя таму назад, 18 чэрвеня 1936 года, не стала Аляксея Максімавіча Горкага — вялікага рускага пісьменніка, геніяльнага мастака слова, барацьбіта за перамогу камунізму.

Сесія таксама заслухала наступныя пытанні: аб праекце закону аб бюджэтных правах Беларускай Саветкай Сацыялістычнай Рэспублікі і мясцовых Саветаў дэпутатаў працоўных БССР; аб праекце закону аб парадку адклікання суддзяў і народных засядацеляў судаў Беларускай ССР; аб праекце Палажэння аб адвакатуры Беларускай ССР.

Зацверджаны Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР.

МЫ ХОЧАМ СУМЛЕННАГА РАЗЗБРАЕННЯ

Выступленне М. С. ХРУШЧОВА па радыё і тэлебачанню 15 чэрвеня 1961 года

Дарагія таварышы!
Сябры!

Як вы ведаеце, нядаўна я вярнуўся з Вены, дзе на працягу двух дзён сустракаўся і гутарыў з прэзідэнтам Злучаных Штатаў Амерыкі Джонам Кенедзі.

У нашым друку, як і ва ўсёй сусветнай прэсе, было апублікавана нямала матэрыялаў наконт гэтага. Многія з вас ужо знаёмы з памятнымі запіскамі, якія былі ўручаны прэзідэнту Кенедзі ў Вене. Гэта — запіска па пытанню аб спыненні выпрабаванняў атамнай і вадароднай зброі і запіска па пытанню аб заключэнні мірнага дагавору з Германіяй і ўрэгулявання на гэтай аснове пытання аб Заходнім Берліне.

Вядома, многія з вас чыталі і выступленне прэзідэнта Кенедзі па радыё і тэлебачанню, якое поўнасцю было апублікавана ў нашых газетах. Такім чынам, саветская грамадскасць добра інфармавана аб пункце гледжання, які выклаў прэзідэнт Злучаных Штатаў, аб яго ацэнцы нашай сустрэчы.

Сёння я хачу выказаць некаторыя думкі, падзяліцца сваімі меркаваннямі аб нашай сустрэчы і гутарках з прэзідэнтам Кенедзі ў Вене.

Як вы ўжо ведаеце, гэтай сустрэчы папярэднічалі абмен думкамі праз дыпламатычныя каналы, а таксама абмен палітычнымі паміж мною і прэзідэнтам Злучаных Штатаў. Мы ўмовіліся аб сустрэчы, якая і адбылася ў Вене 3 і 4 чэрвеня. Гэта сустрэча з'явілася добрай магчымасцю для першага асабістага кантакту і абмену думкамі па асноўных праблемах паміж мною, як Старшынёй Савета Міністраў Саветаў Саюза, і новым прэзідэнтам Злучаных Штатаў Амерыкі.

Па дарозе ў Вену мы правялі некалькі дзён у нашых чэхаславацкіх сяброў і, вядома, мелі вельмі грунтоўныя гутаркі з Прэзідэнтам Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, Першым Сакратаром Камуністычнай партыі Чэхаславакіі таварышам Антанінам Новатым і іншымі кіруючымі дзеячамі Чэхаславакіі.

Мне некалькі разоў даводзілася быць у братняй Чэхаславакіі, і я заўсёды адчуваў там выключна цёплыя, сардэчныя адносіны. Так было і на гэты раз. Усюды нас сустракалі як

блізкіх сяброў, як родных братоў, звязаных агульнасцю жыццёвых інтарэсаў і мэт.

Карыстаючыся выпадкам, я хачу яшчэ раз падзякаваць Ураду Чэхаславацкай Сацыялістычнай Рэспублікі, усім нашым дарагім сябрам — чэхам і славакам, якія так сардэчна і гасцінна адносіліся да нас у час знаходжання ў іх цудоўнай краіне, што ўпэўнена ідзе па шляху камуністычнага будаўніцтва.

Так ужо склалася ў адносінах паміж усімі нашымі сацыялістычнымі краінамі — вялікая

(Працяг на 2 стар.)

Буравеснік рэвалюцыі

Заўчасная смерць перашкодзіла Горкаму ажыццявіць задуму новых твораў на сучасныя тэмы, матэрыялы для якіх ён збіраў у паездках па Саветскай краіне. Горкі з захапленнем вітаў гіганцкі рост сацыялістычнага будаўніцтва, з гонарам гаварыў, што «грады акуравы ператвараюцца ў цэнтры сацыялістычнай культуры». У апошнія дні свайго жыцця Аляксей Максімавіч паспеў прачытаць у «Правде» праект новай Канстытуцыі і, глыбока ўсхваляваны, сказаў: «У нашай краіне нават каменні спяваюць!».

Здзейснілася мара ўсяго цяжкага жыцця вялікага гуманіста нашай эпохі, буравесніка сацыялістычнай рэвалюцыі, які разумее і зацярджаў вялікую будучыню сваёй краіны, свайго народа, якому ён аддаў жыццё, увесь свой талент. Яго праю належыць велізарная колькасць твораў ва ўсіх жан-

рах, і кожны з іх прасякнуты вялікай любоўю да людзей, верай у сілу творчай працы, у перамогу пралетарскай рэвалюцыі, у неабмежаваны магчымасці вызваленнага народа, нянавісцю да «жоўтага д'ябла», да вайны і імперыялізму.

Няма ў нашай краіне чалавека, што не ведаў бы кнігі Горкага «Маці», якая паклала пачатак пралетарскай мастацкай літаратуры. Па сіле ўплыву на чытачоў гэтую кнігу ў свой час не было з чым параўнаць.

Геніяльны мастак слова, буйнейшы публіцыст і рэвалюцыйны дзеяч, друг Ул. І. Леніна, Горкі стаў прызнаным настаўнікам перадавой літаратуры ўсяго свету. Поўны глыбокага гістарычнага сэнсу той факт, што іменна рускі пісьменнік, выхаваны бальшавіцкай пар-

тыяй, натхнёны ідэалогіяй навуковага сацыялізма, ідэямі Леніна, стварыў класічныя вобразы сацыялістычнага рэалізму, адкрыўшы тым самым новую эпоху ў мастацкім развіцці чалавецтва. Гэта ён разам з партыяй выхаваў такіх таленавітых пісьменнікаў нашага часу, як М. Шалахаў, А. Твардоўскі, А. Фадзееў, М. Астроўскі. Велізарнае значэнне мае творчасць Горкага і для літаратуры краін народнай дэмакратыі. Яна дапамагае ім ісці па шляху сацыялістычнага рэалізму.

Саветскі народ свята ўшаноўвае памяць свайго вялікага сына — Аляксея Максімавіча Горкага, жыццё і творчасць якога заўсёды будуць вучыць любіць да людзей, нянавісці да капіталізму, дапамагаць саветскаму народу будаваць выдатную будучыню — камунізм.

З вялікай цікавасцю слухалі мінчане выступленне Старшыні Савета Міністраў СССР М. С. Хрушчова па радыё і тэлебачанню. На здымку: будаўнікі трэста № 7 «Адзелбуд» ля тэлевізара.

АНТОН БЯЛЕВІЧ

Слухаючы Хрушчова

Пра яго выступленне Ведаў я раніцою: На душы пацяпленне, Неспакой і спакой.

Усмійнуўся ён ветла, Родны, прасты зусім. І зрабілася светла У пакоі маім.

Цеплынёю вясновай Ахінула мяне. Яго шчырае слова Нават камень кране.

Бо ў ім розуму поўна, У ім шчасце відно. Жыць у міры цудоўна Заклікае яго.

У ім светлыя мары, Радасць людзям усім. Перуновыя удары Чуюць ворагі ў ім!

Размятае дарэшты Слова змрочнасці цень... — Слова праўды, жывеш ты, Слова праўды, вядзеш ты Нас у радасны дзень!

— Добрай ночы! —

І ветла

Усмійнуўся ўсім. А ў пакоі так светла І на сэрцы маім.

МЫ ХОЧАМ СУМЛЕННАГА РАЗЗБРАЕННЯ

Майстар рамонтнага цэха Мінскага электратэхнічнага завода С. Раманенка знаёміць таварышаў з выступленнем кіраўніка Савецкага ўрада.

(Пачатак на 1-й стар.)

агульная справа будаўніцтва новага, сацыялістычнага свету парадзіла ўсіх нас, аб'яднала ў адну дружнюю сям'ю. Адстаяваючы і абараняючы інтарэсы свайго народа, кіруючы дзеячы нашых краін адстаяваючы і абараняючы разам з тым інтарэсы ўсіх народаў сацыялістычных краін, вялікую справу сацыялізму і трывалага міру на зямлі.

Накіроўваючыся ў Вену на сустрэчу з прэзідэнтам Злучаных Штатаў Амерыкі, мы, натуральна, перш за ўсё думалі аб тым, як гэтая сустрэча адаб'ецца не толькі на адносінах паміж нашымі дзвюма краінамі, але і на адносінах паміж краінамі сацыялістычнага свету і капіталістычнымі краінамі.

Мы лічым, што такія сустрэчы неабходны, таму што ў сучасных умовах пытанняў, якія не паддаюцца вырашэнню звычайным дыпламатычным шляхам, настойліва патрабуюць сустрэч кіраўнікоў урадаў. Такія сустрэчы неабходны, вядома, пры той умове, калі гэтыя кіраўнікі ўрадаў імянуцца да забеспячэння міру паміж дзяржавамі. Са свайго боку мы робім усё, што ў нашых сілах, для аслаблення міжнароднай напружанасці і вырашэння кардынальных пытанняў у адносінах паміж дзяржавамі.

Перш чым перайсці да канкрэтных пытанняў, якія абмяркоўваліся ў час нашых гутарак з прэзідэнтам Злучаных Штатаў, хачу выказаць сардэчную ўдзячнасць федэральнаму прэзідэнту Аўстрыі пану Шэрфу, федэральнаму канцлеру пану Горбаху, віцэ-канцлеру пану Пітэрману за тое садзейнічанне, якое яны аказалі, каб сустрэча ў Вене праходзіла ў самых спрыяльных умовах для абодвух бакоў. Мы ўдзячны выхарацудоўнай Вены за добрыя, гасцінныя адносіны да нас, прадстаўнікоў Савецкага Саюза.

А цяпер, дарагія таварышы, дазвольце мне выкласці наш пункт гледжання па пытаннях, якія абмяркоўваліся паміж мною і прэзідэнтам Кенедзі. Хачу выказаць некаторыя меркаванні аб тым, як, на нашу думку, трэба найлепшым чынам вырашаць тыя спрэчныя або нявырашаныя праблемы ва ўзаемаадносінах паміж дзяржавамі, якія наспелі, можна сказаць, нават пераспелі і настойліва патрабуюць свайго вырашэння.

Адным з такіх галоўных, кардынальных пытанняў з'яўляецца пытанне аб усеагульным і поўным раззбраенні.

Добра вядома, што Савецкі Саюз настойліва і паслядоўна абіваецца вырашэння пытання аб раззбраенні. Савецкая дзяржава ставіць яго перад усім светам на працягу дзесяцігоддзяў. Напамню, што яшчэ ў 1922 го-

дзе на Генуэзскай канферэнцыі Савецкі Саюз за ініцыятыву вялікага Леніна прапанаваў ажыццявіць усеагульнае і поўнае раззбраенне. У 1927 годзе гэтае пытанне было пастаўлена намі перад Лігай Нацый. Тады не ўдалося дабіцца вырашэння гэтай праблемы, і імперыялісты пазней развязалі сусветную вайну.

Пасля другой сусветнай вайны, якая прынесла столькі гора і бедстваў народам, мы з падвойнай энергіяй дабіваемся хутэйшага вырашэння праблемы раззбраення. У Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і па-за ёю мы выкарыстоўваем любую магчымасць, каб дабіцца становішча вырашэння праблемы раззбраення і ліквідацыі пагрозы новай сусветнай вайны.

Савецкі Саюз удзельнічаў у рабоце Камісіі ААН па атамнай энергіі, якой было даручана распрацаваць пагадненне аб забароне ядзернай зброі. Мы вялі перагаворы і ў Камісіі па звычайных узбраеннях. Пачынаючы з 1950 года, калі была створана Аб'яднаная камісія па раззбраенню, Савецкі Саюз актыўна ўдзельнічаў у яе рабоце. Чатыры гады ў Лондане і Нью-Йорку засядалі нашы прадстаўнікі ў падкамітэце гэтай камісіі. Было ўнесена многа прапаноў, выслухана многа прамоў, але вырашэнне праблемы раззбраення не зрушылася ні на крок.

У мінулым годзе ў Жэневе сабраўся Камітэт 10 дзяржаў па раззбраенню ўжо ў іншым складзе, чым папярэднія органы. У ім было прадстаўлена 5 сацыялістычных і 5 заходніх дзяржаў. Але нежаданне заходніх дзяржаў пайсці на раззбраенне прывяло да таго, што і ў гэтым камітэце не ўдалося дабіцца ніякіх станоўчых вынікаў.

Гавораць, што калі б усю кучу паперы, спісанай у камісіях і падкамітэтах па раззбраенню, пагрузіць у Жэнеўскае возера, то яно выйшла б з берагоў. Паперы перавалі многа, а да рэальнага вырашэння праблемы раззбраення так і не пайшло.

Паўстае пытанне, чаму ж усё гэтыя камісіі і падкамітэты не змаглі дабіцца поспеху ў сваёй дзейнасці? Ды таму, што заходнія дзяржавы былі яўна не гатовы да сур'ёзных перагавораў, не хацелі і, калі гаварыць шчыра, да гэтага часу не хочуць раззбраення. Зразумела, што з такой пазіцыяй ніякі ўрад не можа адкрыта выступіць перад народамі! Заходнія дзяржавы баяцца прама і сумленна сказаць грамадскасці, што яны не хочуць дзелавых перагавораў з Савецкім Саюзам па пытаннях раззбраення.

Капіталістычныя манополі нажываюцца на гонцы ўзбраення і зацікаўлены ў яе працягу.

Але, каб утаіць усё гэта, ім, вядома, патрэбна хоць бы бачнасць перагавораў. Вось яны і выбралі дыпламатычны падыход: прама не адмаўляюцца ад перагавораў і ў той жа час не згаджаюцца з канкрэтнымі прапаноўмі аб раззбраенні. Яны, як кажучы, валаводзяцца. Выпрацавана ўжо цэлая сістэма, як перашкодзіць дасягненню мэты і напэўна завесці справу раззбраення ў тупік.

Прапаноўмі аб усеагульным і поўным раззбраенні, якія па даручэнню Савецкага ўрада былі ўнесены мною на разгляд Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый з'яўляюцца добрай асновай для вырашэння праблемы раззбраення. Калі гэтыя нашы прапаноўмі будуць прыняты, то народы назаўсёды пазбавяцца ад вялікага цяжару гонкі ўзбраенняў, ад пагрозы знішчальнай ракетна-ядзернай вайны. Мы заявілі, і я катэгарычна паўтараю гэта зараз, што калі заходнія дзяржавы згодзяцца на ўсеагульнае і поўнае раззбраенне, то Савецкі Саюз гатоў прыняць любую сістэму кантролю, якую яны жадаюць выстаўці.

Але, нягледзячы на гэта, заходнія дзяржавы сцвярджаюць, быццам перашкодай пагаднення аб раззбраенні з'яўляецца пазіцыя Савецкага Саюза па пытаннях кантролю, быццам яны ніяк не могуць дамовіцца з намі па гэтых пытаннях.

Паўтараю яшчэ раз: Савецкі Саюз — за строгі і эфектыўны міжнародны кантроль. Мы гатовы прыняць Вашы прапаноўмі аб кантролі, пан прэзідэнт Злучаных Штатаў Амерыкі, але прымце і нашы прапаноўмі аб усеагульным і поўным раззбраенні. І тады не будзе ніякага тупіку ў перагаворах па раззбраенню.

Мы хочам сумленнага раззбраення, хочам забяспечыць роўныя ўмовы ўсім дзяржавамі пры раззбраенні, каб ніхто і ніколі не мог выкарыстаць раззбраенне для атрымання выгады для сябе ў шкоду бяспекі іншых краін. Нашы прапаноўмі прадугледжваюць строгі кантроль на кожным этапе ажыццяўлення пагаднення аб раззбраенні. Мы лічым, што калі поўнае раззбраенне будзе ажыццяўлена, то спатрэбіцца самы старанны кантроль. Органам кантролю павінен быць забяспечаны доступ усюды без усякага так званнага вета, без усякай забароны, без усякіх абмежаванняў. Доступ павінен быць адкрыты ў любы час і ў любое месца. І мы гатовы забяспечыць гэта для кантрольных органаў. Толькі пры ўмове ўсеагульнага і поўнага раззбраення пад самым строгім кантролем можна дасягнуць давер'я і можна на справе стварыць такія ўмовы мірнага суіснавання дзяржаў, пры якіх ні адна краіна або група краін не маглі б упатай узбройвацца для нападу на іншыя краіны.

Такі наш пункт гледжання. Якую яшчэ больш ясную заяву трэба зрабіць, каб прадстаўнікі Захаду перасталі паўтараць, што Савецкі Саюз не прымае кантролю!

Усе выдумкі аб тым, быццам Савецкі Саюз не хоча кантро-

лю, паказваюць толькі адно — як у так званым свабодным свеце свабодна ашукваюць людзей. Але наш свет, свет сацыялістычных краін, вельмі добра наінфармаваны і ведае, што мы — за дзейсны кантроль. А вось у «свабодным свеце» пры «свабоднай інфармацыі» могуць свабодна ашукваць грамадства, паўтараць заведама лжывыя сцвярджэнні, каб увесці людзей у заблуджэнне.

19 чэрвеня ў Вашынгтоне пачнуцца перагаворы паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі па пытаннях раззбраення. Хацелася б спадзявацца, што на гэты раз мы, нарэшце, сустрэнем канструктыўны падыход з боку Злучаных Штатаў Амерыкі.

Цяпер я хацеў бы спыніцца на другім пытанні, па якім мы абмяняліся думкамі з прэзідэнтам Кенедзі, — аб забароне выпрабаванняў ядзернай зброі.

Амаль тры гады мы вядзем у Жэневе перагаворы са Злучанымі Штатамі і Англіяй па гэтай пытанню. У самым пачатку перагавораў мы ўнеслі на разгляд заходніх дзяржаў праект дагавору. Нягледзячы на тое, што гэты праект адпавядае інтарэсам усіх удзельнікаў перагавораў і што ў ходзе перагавораў мы пайшлі на сустрэчу рады пажаданняў заходніх дзяржаў, перагаворы не далі ніякіх-небудзь канкрэтных вынікаў.

Цяпер узніклі новыя цяжкасці. Заходнія дзяржавы рашуча адмаўляюцца прыняць нашу прапанову аб формах кантролю.

У чым сутнасць нашай прапановы? Дазвольце кратак выкласці яе. Спачатку мы лічылі магчымым згадзіцца з прапаноўмі заходніх дзяржаў аб тым, каб выканаўчы орган сістэмы кантролю за спыненнем выпрабаванняў узначальваўся адным чалавекам, названым па пагадненню паміж бакамі. Але падзеі ў Конга нас насцярожылі, навучылі, як кажучы, розуму. Урад Рэспублікі Конга звярнуўся за дапамогай да Арганізацыі Аб'яднаных Нацый у барацьбе супраць бельгійскіх каланізатараў, якія спрабавалі вярнуць сваё каланіяльнае панаванне над гэтай краінай. Савет Бяспекі і Генеральная Асамблея прынялі ў сувязі з гэтым рад надзвычайных рашэнняў. Але што ж адбылося далей?

Пан Хамаршэльд, які выдае сябе за нейтральнага чалавека, выкарыстоўваючы становішча Генеральнага сакратара Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, тлумачыў і ажыццяўляў гэтыя рашэнні Савета Бяспекі і Генеральнай Асамблеі, каб дагэдзіць каланізатарам. Хіба не аб гэтым сведчыць агіднае забойства прэм'ер-міністра Кангалезскай Рэспублікі Патрыса Лумумбы — кіраўніка таго самага ўрада, які папрасіў дапамогі ўзброеных сіл Арганізацыі Аб'яднаных Нацый супраць бяспынства каланізатараў? Трагедыя кангалезскага народа яскрава паказала, да якіх вынікаў можа прывесці самавольства выканаўчага органа ААН у асобе аднаасобнага Генеральнага сакратара. Трэба ўсё зрабіць, каб не дапусціць паўтарэння такіх дзеянняў. Гэтага патрабуюць інтарэсы народаў, інтарэсы захавання міру.

Імяна таму Савецкі ўрад прышоў да цвёрдага пераканання, што кантроль за выкананнем дагавору аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі павінен ажыццяўляцца з удзелам прадстаўнікоў трох існуючых груп дзяржаў — сацыялістычных краін, краін якія ўдзельнічаюць у заходніх ваенных блоках, і краін, якія праводзяць нейтральную палітыку. Пры гэтым прадстаўнікі гэтых груп дзяржаў могуць прымаць толькі ўзгодненыя рашэнні.

Савецкі Саюз не патрабаваў і не патрабуе для сябе выключнага становішча. Мы не хочам панавання ў кантрольнай камісіі, але і не дазволім, каб над намі нехта панавала. Мы патрабуем для сябе такія ж правы, якія будуць мець іншыя удзельнікі дагавору. Мы імкнемся да

таго, каб не было злоўжыванняў з боку кантрольнай арганізацыі.

Чаго ж хочучы заходнія дзяржавы? Яны хочуць навізаць нам у якасці аднаасобнага тлумачальніка і выканаўцы дагавору нейкага «нейтральнага» чалавека, хочучы працягнуць на гэтую пасаду якога-небудзь новага Хамаршэльда, які камандаваў бы кантролем на ўсёй тэрыторыі нашай краіны. А калі гаварыць адкрыта, яны хочуць, каб такі чалавек дазволіў ім бесперашкодна весці разведку на нашай тэрыторыі ў Інтэрэсах Захаду. З гэтым, зразумела, мы не можам згадзіцца і ніколі не згодзімся, таму што гутарка ідзе аб бяспекі нашай краіны.

Для кожнага, вядома, ясна, што спыненне выпрабаванняў ядзернай зброі само па сабе не прывяло б да прадухілення ракетна-ядзернай вайны. Можна забараніць правядзенне выпрабаванняў ядзернай зброі, але ж наяўныя запасы гэтай зброі захаваюцца, яе вытворчасць будзе працягвацца і, значыць, працягвацца яе накапленне. Такім чынам, пагроза ракетна-ядзернай вайны будзе нарастаць. Зусім вядома, што адно толькі спыненне выпрабаванняў ядзернай зброі не з'явілася б нейкай плацінай, якая перагародзіць шлях гонцы ўзбраенняў.

Па ўсім відаць, што на перагаворах у Жэневе цяжка дамовіцца аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі з-за пазіцыі, занятай заходнімі дзяржавамі.

Галоўнае цяпер заключаецца ў тым, каб неадкладна вырашыць пытанне аб усеагульным і поўным раззбраенні. Мы заявілі прэзідэнту Злучаных Штатаў: давайце ўзаемазвязана вырашаць абодзве праблемы — праблему спынення выпрабаванняў і праблему ўсеагульнага і поўнага раззбраення. Тады лягчэй будзе дамовіцца і аб стварэнні выканаўчага органа па кантролю. Ва ўмовах усеагульнага і поўнага раззбраення пытанне аб бяспекі дзяржаў будзе стаяць у іншым плане: не будзе армія і не будзе пагрозы нападу адной дзяржавы на другую. У гэтых умовах Савецкі ўрад гатовы будзе прыняць прапаноўмі заходніх дзяржаў па кантролю. Мы будзем згодны з тым, каб была прадугледжана сістэма кантролю без усякіх абмежаванняў з якога б там ні было боку, у тым ліку і з боку дзяржавы, на тэрыторыі якой ажыццяўляецца кантроль. Тады аднадзе ўсякая небяспека таго, што кантроль можа быць выкарыстаны з мэтай разведкі супраць якой-небудзь дзяржавы. Ды гэта і лагічна, бо калі не будзе армія, не будзе гонкі ўзбраенняў, то ў дзяржаў не будзе ніякіх ваенных сакрэтаў, і тады прадстаўнікі заходніх краін змогуць увайсці ў любыя дзверы, на любы завод або інстытут у нашай краіне гэтак жа, як і нашы прадстаўнікі ў іх краінах.

Ацэньваючы магчымасці пагаднення аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі ва ўмовах, калі няма дагаворанасці аб усеагульным і поўным раззбраенні, нельга ігнараваць і такую важную акалічнасць. У той час, калі ідуць перагаворы аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі паміж трыма дзяржавамі — Савецкім Саюзам, Злучанымі Штатамі Амерыкі і Англіяй, Францыя праводзіць выпрабаванні і не звяртае ўвагі на пратэсты сусветнай грамадскасці і ўрадаў, ігнаруе неаднаразовыя рашэнні Арганізацыі Аб'яднаных Нацый, якія заклікаюць дзяржавы ўстрымацца ад такіх выпрабаванняў. Складваецца дзіўнае становішча: мы шукаем пагаднення з заходнімі дзяржавамі ў Жэневе, а саюзніца гэтых заходніх дзяржаў — Францыя працягвае выпрабаванні ядзернай зброі і заяўляе, што перагаворы ў Жэневе яе ні да чаго не абавязваюць. Значыць, Францыя, удзельніца НАТО, агрэсіўнага ваеннага блоку, які не ўтойвае свайго накіраванасці супраць Савецкага

МЫ ХОЧАМ СУМЛЕННАГА РАЗЗБРАЕННЯ

Саюза, мае магчымаць удасканальваць ядзерную зброю ў Інтэрэсах сваіх заходніх саюзнікаў.

Акрамя таго, трэба лічыцца з тым, што прыклад з Францыі могуць узят і іншыя краіны, калі яны будуць мець адпаведныя навукова-тэхнічныя магчымасці.

Вядома, можна зразумець своеасаблівую логіку заходніх дзяржаў, якія, відаць, не спадзяюцца на сваіх саюзнікаў па ваенных блоках і хочучы забяспечыць сваю самастойнасць, абавіраючыся на ўласную ядзерную зброю. Прэзідэнт Францыі генерал дэ Голь гаворыць, напрыклад, што ён хоча мець сваю ядзерную зброю, каб забяспечыць Францыю магчымасць правядзення незалежнай палітыкі. Але ж і іншыя краіны, якія аказаліся ў цяжкай пазіцыі, могуць заявіць, што яны не хочуць спадзявацца на пагадненне аб спыненні ядзерных выпрабаванняў ва ўмовах, калі дзяржавы, якія маюць ядзерную зброю, захавваюць яе і пасля падпісання такога пагаднення. Яны, відаць, таксама могуць паўтараць аргументацыю, якой цяпер карыстаецца Францыя, з тым, каб апраўдаць правядзенне выпрабаванняў. Імкнуцца стварыць уласную ядзерную зброю і ўвайсці ў так званы «ядзерны клуб».

Гэта, зразумела, логіка, якая ідзе на шкоду справе міру. Такую логіку могуць выкарыстаць і ўжо выкарыстоўваюць тыя колы на Захадзе, якія не хочуць адмовіцца ад ядзернай зброі, працягваючы рабіць стаўку на гэтую зброю масавага знішчэння.

Усё гэта прыводзіць нас да вываду, што трэба аб'яднаць вырашэнне пытання аб спыненні выпрабаванняў ядзернай зброі з задачай усеагульнага і поўнага раззбраення. Відаць, іншага вываду ва ўмовах, якія склаліся, немагчыма знайсці.

У ходзе абмену думкамі з прэзідэнтам мы падрабязна выклалі свой пункт гледжання адносна ўзаемазвязанага вырашэння праблемы ўсеагульнага і поўнага раззбраення і спынення ўсіх выпрабаванняў ядзернай зброі. Мы хацелі б, каб амерыканскі ўрад правільна зразумеў наш пункт гледжання. Гэта дапамагло б знайсці аснову для дасягнення пагаднення.

Народы чакаюць, што ўрады паскоряць вырашэнне пытання аб усеагульным і поўным раззбраенні, каб забяспечыць мір. Таму ўся сусветная грамадская ўзнамае свой голас і патрабуе, каб тыя ўрады, якія не працягваюць цікавасці да вырашэння гэтай праблемы, перасталі сабатаваць і зацягваць перагаворы, даўно пара вывесці праблему раззбраення з лабірынту пустых спрэчак, дзе яна знаходзіцца ўжо многа год.

Дазвольце цяпер перайсці да германскага пытання, якое заняло вялікае месца ў нашых гутарках з прэзідэнтам Кенедзі.

Савецкі ўрад неаднаразова выкладаў сваю пазіцыю па гэтай пытанню. І заходнія дзяржавы не могуць паскардзіцца, што нашы прапановы ім недастаткова вядомыя. Мы рабілі і робім усё, каб пераканаць урады Англіі, Злучаных Штатаў, Амерыкі, Францыі і іншых краін, якія ўдзельнічалі разам з намі ў вайне супраць гітлераўскай Германіі, што адсутнасць мірнага дагавору з Германіяй стварыла ненармальнае і небяспечнае становішча ў Еўропе.

Заўсёды прызнавалася, што пасля заканчэння вайны паміж дзяржавамі павінен заключыцца мірны дагавор. Гэта ўжо стала звычайна і, калі хочаце, нормай міжнароднага права. Прыклады таму можна знайсці ў міжнароднай практыцы і пасля заканчэння другой сусветнай вайны. Больш чым 14 год назад падпісаны мірныя дагаворы з Італіяй і іншымі дзяржавамі, якія ваявалі на баку гітлераўскай Германіі. Злучаныя Штаты Амерыкі, Англія і іншыя краіны ў 1951 годзе заключылі мірны дагавор з Японіяй. Але ўрады

тых жа краін і слухаць не хочучы аб заключэнні міру з Германіяй.

Паўстае пытанне, ці можна і далей захоўваць такое становішча? Народы ж Еўропы кроўна зацікаўлены ў заключэнні мірнага дагавору з Германіяй. Яго даўно чакаюць народы Польшчы, Чэхаславакіі і ўсіх іншых, суседніх з Германіяй дзяржаў. Гэты дагавор неабходзен абедзвюм германскім дзяржавамі: Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы і Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі. Насельніцтва гэтых дзяржаў жыве надзеяй на тое, што будзе, нарэшце, падведзена рыса пад другой сусветнай вайной, і германскі народ будзе будаваць свае адносіны з суседнімі народамі на аснове ўзаемаўзаемага давер'я.

Здавалася б, пытанне яснае: мірны дагавор з Германіяй неабходны. Пры гэтым, зразумела, не можа быць і гутаркі аб нейкім новым змяненні граніц. Мы зыходзім з таго, што мірны дагавор з Германіяй зафіксуе тое, што ўжо было вызначана Патсдамскім пагадненнем. Урад Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі неаднаразова заяўляў, што ён прызнае ўстаноўленую гэтым пагадненнем усходнюю граніцу Германіі па лініі Одэр-Нейсе канчатковай і разглядае яе як граніцу міру паміж германскім і польскім народамі.

Так, і ўрады заходніх дзяржаў, відаць, разумеюць, наколькі недарэчна было б узнімаць цяпер пытанне аб змяненні граніц Германіі. Іх прадстаўнікі ў гутарках з намі не раз заяўлялі аб гэтым. А прэзідэнт Францыі генерал дэ Голь публічна выказаўся за тое, каб германскі народ «не ставіў пад сумненне цяперашнія граніцы на захадзе, усходзе, поўначы і поўдні». Нават канцлер Адэнаўэр, гэты вярхоўны «халоднай вайны» і спецыяліст па распальванні страсцей паміж дзяржавамі, нават ён выступіў з заявамі аб тым, што Федэратыўная Рэспубліка Германіі не дамагаецца змянення граніц шляхам вайны, шляхам сілы.

Паўстае пытанне, чаму ж тады не падпісаць мірны дагавор, калі кожнаму ясна, што цяперашнія граніцы Германіі не могуць быць зменены без вайны, а вайны, як заяўляюць урады заходніх дзяржаў, яны не хочуць.

Здавалася б, нескладаная аперацыя — замацаваць тое, што фактычна існуе, і тое, чаго ўжо даўно патрабуюць народы. Дык што ж стрымлівае тады ўрады заходніх дзяржаў ад гэтага разумнага кроку?

Прычына, відавочна, заключаецца ў тым, што той-сёй на словах гаворыць пра мір, а на справе хоча захаваць тлеючыя галавешкі, якія засталіся з часоў другой сусветнай вайны, з тым, каб выбраць падыходзячы момант і распаліць пажар новай вайны. Для гэтага і ствараюцца ўсё новыя і новыя дывізіі ў Заходняй Германіі, а канцлер Адэнаўэр патрабуе атамнай зброі для сваёй арміі. Дзеля чаго ўсё гэта робіцца? Для захавання ж таго, што мае сёння Заходняя Германія, не патрабуюцца ні буйнай арміі, ні атамнай зброі. Але там ёсць сілы, якія ўсё лшчэ кваляцца на чужое дабро і не могуць прымірыцца з існуючымі граніцамі. А што азначала б спроба змяніць граніцы ў цяперашніх умовах? Гэта вайна і прытым вайна тэрмадзярвая.

Таму пазіцыя прадстаўнікоў мірнага ўрэгулявання з Германіяй не можа не насцярожыць народы. Яны маюць права сказаць: калі вы за мір, то дакажыце гэта справай — падпішыце мірны дагавор і ў адпаведнасці з гэтым праводзьце вашу палітыку.

У гутарках са мною прэзідэнт Кенедзі, як і іншыя і іншыя прадстаўнікі заходніх краін, спасылаўся на тое, што заходнія дзяржавы маюць нейкія абавязальствы перад жыхарамі Заходняга Берліна, і гэтыя абавязальствы не могуць быць закрытыя нават заключэннем германскага мірнага дагавору. Натуральна, аднак, паставіць пытанне — аб захоўванні якіх абавязальстваў можа ісці гу-

тарка, калі ўсе яны вынікаюць з факту капітуляцыі гітлераўскай Германіі і часовых саюзніцкіх пагадненняў і, значыць, могуць мець сілу толькі да заключэння мірнага дагавору. Да таго ж наогул няма ніякіх асаблівых саюзніцкіх абавязальстваў у адносінах да Заходняга Берліна. Саюзніцкія абавязальствы адносіліся да ўсёй тэрыторыі Германіі, і якраз гэтыя пагадненні былі груба парушаны заходнімі дзяржавамі. Яны ператварылі Заходнюю Германію ў мілітарызаваную дзяржаву, стварылі ваенны блок, накіраваны супраць нас, і ў гэтым блоку Федэратыўная Рэспубліка Германія адыгрывае першарадную ролю. Генералы, якія камандавалі гітлераўскімі войскамі, учынялі зверствы ў Савецкім Саюзе, Польшчы, Чэхаславакіі, Албаніі, Югаславіі, Францыі, Грэцыі, Бельгіі, Нарвегіі і ў іншых краінах, цяпер займаюць каманднае становішча ў НАТО.

Заўсёды было так, што пасля падпісання мірнага дагавору ўмовы капітуляцыі траціць сілу на ўсёй тэрыторыі, на якую распаўсюджваецца гэты дагавор, і ўся тэрыторыя вызваляецца ад акупацыйных парадкаў. Таму Заходні Берлін, які размешчан на тэрыторыі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі, пасля падпісання мірнага дагавору стане свабодным ад усіх умоў, устаноўленых у сувязі з капітуляцыяй гітлераўскай Германіі і ўвядзеннем там акупацыйнага рэжыму.

Трэба сказаць, што калі гутарка заходзіць аб мірным дагаворы з Германіяй, а значыць, і аб нармалізацыі становішча ў Заходнім Берліне, прадстаўнікі заходніх краін нярэдка зыходзяць з юрыдычнай падставы і пачынаюць апеляваць да прэстыжных меркаванняў. Але і такія спробы не вытрымліваюць крытыкі. Я хацеў бы спаслацца на доволі свежы прыклад.

Мы разам са Злучанымі Штатамі Амерыкі ваявалі супраць Японіі, нашы народы разам пралівалі кроў. Савецкая Армія разграміла асноўнае ядро японскіх войск — квантунскую армію ў Маньчжуры. Савецкі Саюз разам са Злучанымі Штатамі і іншымі дзяржавамі, якія ваявалі супраць Японіі, удзельнічаў у распрацоўцы мерапрыемстваў па кантролю за пасляваенным развіццём Японіі. Былі створаны Далёкаўсходняя камісія ў Вашынгтоне і Саюзнае савет для Японіі, які размяшчаўся ў Токіо. У гэтых органах савецкія прадстаўнікі прымалі самы актыўны ўдзел на раўнапраўнай аснове.

Але вось справа дайшла да заключэння мірнага дагавору з Японіяй. Нашы саюзнікі не палічыліся з думкай Савецкага Саюза і падпісалі сепаратны дагавор з Японіяй. Не буду з'яўляцца матывы, якія ў той час вызначалі пазіцыю Савецкага Саюза ў пытанні аб мірным дагаворы з Японіяй, таму што гутарка цяпер ідзе аб іншым, а імяна аб тым, як зрабілі ў гэтым выпадку Злучаныя Штаты Амерыкі са сваім саюзнікам. Яны ў аднабаковым парадку ліквідавалі Саюзнае савет для Японіі і пазбавілі савецкіх прадстаўнікоў усякіх правоў. Нашы прадстаўнікі па сутнасці аказаліся паміж небам і зямлёй; іх усяляк выжывалі з Токіо.

А мы ж мелі пэўныя правы і абавязальствы, якія вынічалі з факту капітуляцыі Японіі і былі агавораны ў адпаведных пагадненнях. Як бачыце, амерыканцы не палічыліся тады ні з правамі Савецкага Саюза, ні з міжнароднымі пагадненнямі. Абапіраючыся на сваю перавагу ў атамнай зброі, яны імкнуліся дыктаваць умовы не толькі пераможанай Японіі, але і сваім саюзнікам па вайне з Японіяй.

Больш чым два гады назад мы апублікавалі свой праект мірнага дагавору з Германіяй. У ім няма нічога, што ўшчамляла б інтарэсы нашых былых саюзнікаў, як і між іншым, і саміх немцаў.

Савецкі Саюз, які меў у многім разоў больш ахвяр, чым усё астатнія саюзнікі па антыгітле-

раўскай кааліцыі, разам узятыя, прапаноўвае падпісаць мірны дагавор, каб нармалізаваць абстаноўку ў Еўропе, нармалізаваць адносіны з абедзвюма германскімі дзяржавамі. А Злучаныя Штаты, Англія і Францыя разам з Федэратыўнай Рэспублікай Германія не хочуць падпісаць мірны дагавор, імкнуцца захаваць няпэўнае і небяспечнае становішча. Яны адмаўляюцца ад ліквідацыі рэштак мінулай вайны шляхам заключэння мірнага дагавору і настайваюць на захаванні акупацыйнага рэжыму і сваіх войск у Заходнім Берліне.

Кожны чалавек, калі ён не пазбаўлен разважнасці, разумее, што падпісанне мірнага дагавору — гэта шлях да паліпшэння адносін паміж дзяржавамі. Адмова ад заключэння мірнага дагавору, увекавечанне акупацыйнага рэжыму ў Заходнім Берліне накіраваны на працяг «халоднай вайны», а хто скажа, дзе тая грань, якая аддзяляе «халодную вайну» ад вайны ў сапраўдным сэнсе гэтага слова? Ці не відаць, што «халодная вайна» — гэта падрыхтоўка, гэта накапленне сіл для вайны.

Я гавару аб гэтым для таго, каб усе зразумелі, з якой сур'ёзнай небяспекай звязана далейшая зацяжка з заключэннем германскага мірнага дагавору.

Калі мы прапаноўваем падпісаць мірны дагавор з Германіяй і ператварыць Заходні Берлін у вольны горад, нас абвінавачваюць у тым, быццам мы хочам пазбавіць заходнія дзяржавы права доступу ў гэты горад. Але гэта няправільна, негрунтоўны довад. Прадстаўленне Заходняму Берліну статуса вольнага горада азначал б, што ўсе краіны свету, якія жадаюць падтрымліваць эканамічныя і культурныя сувязі з гэтым горадам, мелі б права і магчымасці бесперашкодна ажыццяўляць гэтыя сувязі. Вядома, пры гэтым спатрэбіцца пагадненне з той краінай, па тэрыторыі якой праходзяць камунікацыі, якія звязваюць Заходні Берлін са знешнім светам. Гэта нармальна. Інакш будзе пастаўлен пад пагрозю суверэнітэт дзяржавы, унутры якой размешчан Заходні Берлін.

Урады заходніх дзяржаў сцвярджаюць, што яны далі абяцанні абараніць свабоду і дабрабыт насельніцтва ў Заходнім Берліне. Праўда, у чатырохбаковых пагадненнях, якія закрываюць Берлін, аб гэтых абавязальствах Злучаных Штатаў Амерыкі, Англіі і Францыі нічога не гаворыцца. Сама ідэя забеспячэння свабоды для жыхароў Заходняга Берліна ні ў каго не можа выклікаць прэчэнняў. Не хто іншы, як Савецкі Саюз, прапаноўвае, каб палітычны і сацыяльны рэжым у Заходнім Берліне быў такім, які хочучы мець яго жыхары.

Значыць, няма ніякага замаха на свабоду Заходняга Берліна, таксама як няма пераход і да доступу ў гэты горад. Мы паўтараем і паўтараем: мірны дага-

вор створыць усё неабходныя ўмовы для забеспячэння свабоды вольнага горада Заходні Берлін і ажыццяўлення бесперашкодных сувязей Заходняга Берліна са знешнім светам.

Зразумела, пры вырашэнні пытанняў доступу ў Заходні Берлін трэба прытрымлівацца агульнапрынятых міжнародных норм, гэта значыць, карыстаецца тэрыторыяй краіны, праз якую праходзяць шляхі доступу, толькі са згоды яе ўрада.

Такое становішча ўсім прызнаецца нармальным. Дык чаму ж лічыць ненармальным, калі для праезду ў Заходні Берлін трэба будзе спытаць згоды ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы? Наземныя ж шляхі ў Заходні Берлін праходзяць праз яе тэрыторыю, водныя шляхі — таксама праз яе тэрыторыю, паветраныя шляхі — зноў жа праз яе тэрыторыю. Таму пасля заключэння мірнага дагавору краінам, якія жадаюць падтрымліваць сувязі з Заходнім Берлінам, трэба будзе дамовіцца з урадам Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі аб парадку доступу ў Заходні Берлін і сувязей з гэтым горадам.

Мы не прапаноўваем нічога незвычайнага. Так здаўна звязана адносінах паміж усімі раўнапраўнымі дзяржавамі. Сотні, а магчыма многа соцень год. Гэты парадок не мы выдумалі, ён існуе не толькі дэ-факто, а дэ-юрэ і даўно стаў агульным правілам.

Калі Савецкі ўрад прапаноўвае заключыць мірны дагавор і нармалізаваць на гэтай аснове становішча ў Заходнім Берліне, ён хоча толькі міру, хоча выключыць з адносін паміж дзяржавамі ўсё, што нараджае трэнні і можа выклікаць небяспечны канфлікт. Не сацыялістычныя краіны, а заходнія дзяржавы кідаюць выклік свету, калі наперакор разважнасці заяўляюць, што не прызнаюць заключэння мірнага дагавору і будуць спрабаваць захаваць акупацыйны рэжым у Заходнім Берліне, які лшчэ, бачыце, заваявалі. Гэта — не палітыка міру, гэта парушэнне самых элементарных норм у адносінах паміж дзяржавамі. Гэта — жаданне захаваць стан крайняй напружанасці ў міжнародных адносінах і, больш таго, пагроза вайной.

Савецкі Саюз і нашы сябры вайны не хочуць, і мы не пачнем яе. Але мы будзем стаяць на абароне свайго суверэнітэту, выконваць свой свяшчэнны абавязак, каб абараніць сваю свабоду і незалежнасць.

Калі якая-небудзь краіна парушыць мір і прыродзе чужыя граніцы — наземныя, паветраныя або водныя, — яна возьме на сябе ўсю адказнасць за вынікі агрэсіі і ёй будзе дадзены належны адпор.

У сусветным друку публікуюцца многа водгукі на гэты момант нашых сустрэч і гутарак з прэзідэнтам Кенедзі. Сярод гэтых водгукі ёсць многа разумных выказванняў і ў Злучаных Штатах.

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Раніцай 16 чэрвеня ля газетнага кіёска па Даўгабродскай вуліцы ў Мінску.

МЫ ХОЧЕМ СУМЛЕННАГА РАЗБРАЕННЯ

(Пачатак на 1, 2 і 3 стар.)

тах, і ў Англіі, і ў Францыі, і ў Заходняй Германіі. Я ўжо не гавару аб Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы і іншых сацыялістычных краінах. Але ёсць азлобленыя людзі, пазбаўленыя здаровага розуму, якія выступаюць супраць перагавораў з Савецкім Саюзам, заклікаюць да крыжовага паходу супраць камунізма. Яны арганізуюць усё новыя правакацыі. І не выпадкова да моманту венскай сустрэчы ў Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі было прымержана правядзенне шматлікіх аборышчаў рэваншыстаў, на якіх з вайнінчымі прамовамі выступалі Адэнауэр і іншыя кіраўнікі бонскага ўрада.

Праціўнікі нармалізацыі міжнароднай абстаноўкі задумалі новую буйную правакацыю ў Заходнім Берліне, дзе з пачатку чэрвеня праводзіцца пасаджэнні камітэтаў заходнегерманскага парламента, а на 16 чэрвеня намачаецца пасаджэнне бундэсрата, хоць Заходні Берлін ніколі не ўваходзіў і не ўваходзіць у склад Федэратыўнай Рэспублікі Германіі. Відаць, у самой Заходняй Германіі адчуваецца недахват «жыццёвай прасторы» для правакацыйных задум. Да якой бязглуздыці могуць дайсці людзі, аслепленыя злосцю супраць сацыялізма, сведчыць апублікаваная гэтымі днямі заява канадска-амерыканскай міжпарламенцкай групы. Гэтыя парламентарыі выюць, быццам гены, пагражаюць ядзернай вайной. Яны не бачылі вайны на сваёй зямлі. Не ведаю, удзельнічалі яны асабіста ў вайне ці не, але зусім ясна, што гэтыя дзеячы не ўяўляюць характару сучаснай тэрмаядзернай вайны, калі штурхаюць свае, а разам з ім і іншыя краіны на канфлікт. Цяпер любая вайна, якая б пачалася нават як звычайная, няйдзерная, можа перарасці ў знішчальную ракетна-ядзерную вайну. На вар'ятаў, якія штурхаюць да вайны, народы павінны апрадуць уціхамірвальную кашулю.

Народы Еўропы ведаюць, што такое вайна. Нам давляюць удзельнічаць у дзвюх сусветных войнах. 20 год назад савецкаму народу была навязана вайна, самая цяжкая і кровапралітная вайна ў нашай гісторыі. Вораг падышоў да парога Масквы, ён дайшоў да Волгі, заняў і спустошыў значную частку савецкай тэрыторыі. Але Савецкі Саюз устаў перад націскам ворага і перамог у гэтай вайне. Мы прыйшлі ў Берлін, пакаралі тых, хто развязаў вайну.

Мы не хочам яшчэ адной сусветнай вайны — мы хочам міру. Савецкі народ дабіўся добрага ўзаемаразумення з немцамі Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Паміж Савецкім Саюзам і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай склаліся самыя лепшыя адносіны, умацавалася перакананне, што нам трэба не варагаванне, а дружбы і што гэтая дружба карысная і выгадная абодвум народам. Савецкія людзі жадаюць мець добрыя адносіны і з немцамі Заходняй Германіі.

Наш народ хоча дружбы з французамі. Мы разам з ім ваявалі супраць гітлераўскай Германіі, і кожны з нас на сваім вопыце спазнаў, што такое фашызм, што такое вайна.

Мы хочам дружбы з англічанамі, амерыканцамі, нарвежцамі і іншымі народамі антыгітлераўскай кааліцыі, разам з якімі мы змагаліся за мір на зямлі. У нас няма ніякіх прычын сварыцца з якім бы там ні было народам, мы хочам жыць у дружбе і згодзе з усімі народамі свету.

Для гэтага Савецкі Саюз і прапануе заключыць мірны дагавор з Германіяй разам з іншымі краінамі. І гэты міралюбвы крок называюць пагрозай або нават актам агрэсіі! Але так могуць гаварыць толькі тыя, хто спрабуе зняславіць і сказіць нашы намеры, атруціць свядомасць народаў ядам хлусні.

Мы просім усіх правільна зразумець нас: нельга больш адкладваць заключэнне мірнага дагавору з Германіяй, трэба дацягнуць мірнага ўрэгулявання ў Еўропе ў гэтым годзе.

Мы заклікаем усе краіны, якія ваявалі супраць Германіі, прыняць удзел у мірнай канферэнцыі, калі будзе дасягнута дагаворнасць аб яе скліканні. Пытанне цяпер заключаецца не ў тым — падпісаць або не падпісаць мірны дагавор, а ў тым — ці будзе гэты мірны дагавор заключан з двюма існуючымі германскімі дзяржавамі — Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі або з адной германскай дзяржавай, і ці прымуць у мірным ўрэгуляванні ўдзел усе дзяржавы, якія ваявалі супраць Германіі, ці толькі частка з іх.

Урады некаторых краін загадзя аб'явілі, што яны не прымуць удзелу ў мірнай канферэнцыі. Савецкі Саюз, вядома, будзе шкадаваць, калі якія-небудзь дзяржавы ўхіляцца ад падпісання германскага мірнага дагавору. Мы заўсёды імкнуліся і імкнёмся да таго, каб у мірным ўрэгуляванні германскага пытання прымалі ўдзел усе краіны антыгітлераўскай кааліцыі.

Але нават калі некаторыя краіны адмовяцца прыняць удзел у перагаворах аб заключэнні мірнага дагавору, гэта нас не спыніць і мы разам з іншымі краінамі, якія пажадаюць гэтага, падпішам мірны дагавор з двюма германскімі дзяржавамі. Калі Федэратыўная Рэспубліка Германіі не згодзіцца падпісаць мірны дагавор, то мы падпішам яго толькі з Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, якая ўжо заявіла аб сваім жаданні заключыць мірны дагавор і дала згоду на стварэнне на яе тэрыторыі вольнага горада Заходні Берлін.

Сёй-той на Захадзе пагражае нам, заяўляючы, што калі мы падпішам мірны дагавор, дык ён не будзе прызнаны і што нават будзе ўжыта зброя, каб перашкодзіць яго ажыццяўленню. Яны, відаць, забываюць, што цяпер іншыя часы. Калі і раней палітыка з пазіцыі сілы ў адносінах да Савецкага Саюза была непрыгоднай, то цяпер тым больш яна асуджана на правал. Савецкі Саюз супраць ужывання сілы ў адносінах паміж дзяржавамі. Мы за мірнае ўрэгуляванне спрэчкіх міждзяржаўных пытанняў. Аднак на ўсякае насілле мы ў сілах даць належны адпор і ў нас ёсць чым абараніць свае інтарэсы.

У час сустрэчы ў Вене адбыўся таксама абмен думкамі аб становішчы ў Лаосе і аб мірным ўрэгуляванні лаоскага пытання.

У камюніке наконт гэтага гаворыцца, што прэзідэнт Злучаных Штатаў і Старшыня Савета Міністраў Савецкага Саюза «зноў пацвердзілі сваю падтрымку нейтральнага і незалежнага Лаоса на чале з урадам, выбраным самімі лаацанцамі, а таксама міжнародных пагадненняў, якія забяспечваюць гэты нейтралітэт і незалежнасць, і ў гэтай сувязі яны прызналі важнасць эфектыўнага спынення агню ў Лаосе».

Лаацанцы — міралюбвы народ. Стаўшы на шлях незалежнага развіцця, гэтая краіна нікому не пагражала і не была крыніцай напружанасці. Так было да таго часу, пакуль імперыялісты не вырашылі ператварыць Лаос у свой ваенны плацдарм, у базу для падрыхтоўкі агрэсіі.

Супраць законнага ўрада прынца Сувана Фумы быў арганізаваны мяцеж. Мяцежнікі атрымалі зброю, ваенных саветнікаў са Злучаных Штатаў. Мір у гэтай краіне быў парушаны, разгарнулася вайна, якая з-за ўмяшання звонку пагражала перарасці ў вялікі пажар. Склалася вельмі небяспечнае для міру становішча ў Паўднёва-Усходняй Азіі.

Амерыканскі бок не ўтойвае цяпер, што віноўнікам небяспечных падзей у Лаосе быў пераходны ўрад Злучаных Штатаў Амерыкі і яго палітыка ў гэтым раёне зямнога шара не заўсёды была мудрай. У сакавіку гэтага года пан Кенедзі заявіў, што ўрад, які ён узначальвае, будзе імкнуцца да стварэння ней-

тральнага і незалежнага Лаоса. Што датычыць Савецкага Саюза, то мы і раней і цяпер стаялі і стаям за тое, каб Лаос быў незалежнай і нейтральнай дзяржавай, а не збройні ў руках ваенных блокаў, каб ніхто не ўмяшваўся ва ўнутраныя справы гэтай краіны.

Такім чынам, перад сустрэчай ў Вене былі дастатковыя прадпосылкі, каб знайсці аснову для згоды па пытанню аб мірным ўрэгуляванні ў Лаосе.

У час абмеркавання з прэзідэнтам Кенедзі лаоскага пытання ў нас выявіўся амаль аднолькавы падыход. Я заявіў, што для ўрэгулявання гэтага пытання неабходна забяспечыць стварэнне незалежнага і нейтральнага Лаоса. Разам з тым трэба дакладна адзільць знешнія пытанні ад унутраных. Унутраная палітыка Лаоса не можа і не павінна вызначацца ні Савецкім Саюзам, ні Злучанымі Штатамі, ні іншымі краінамі. Калі якія-небудзь краіны будуць устанаўліваць, як Лаосу жыць і які мець урад, то гэта будзе ўжо не незалежны нейтральны Лаос, а Лаос, кіруемы звонку. А гэта недапушчальна.

Тры палітычныя сілы, якія дзейнічаюць у Лаосе, павінны самі стварыць такі ўрад, які стаяў бы на пазіцыях незалежнасці і нейтралітэту. Савецкі Саюз будзе вітаць такую палітыку і зробіць для гэтага ўсё, што ў яго сілах.

Усё гэта я сказаў прэзідэнту Кенедзі. У мяне стварылася ўражанне, што прэзідэнт з разуменнем аднёсся да сказанага мною. Ён заявіў, што абедзве нашы краіны павінны зрабіць уплыў на адпаведныя палітычныя групы Лаоса з мэтай дагнянення дагаворнасці паміж ім і аб стварэнні адзінага ўрада і яго праграмы, на аснове прызнання незалежнасці і нейтралітэту. Мы лічым такі падыход разумным.

Мы цвёрда перакананы, што ніхто не павінен ўмяшвацца ва ўнутраныя справы Лаоса, таму што ўмяшанне якога-небудзь аднаго боку тоіць вельмі небяспечнага вынікі. Трэба ўважліва і ацярпжана падыходзіць да вырашэння лаоскай праблемы і не дапускаць нічога такога, што магло б ускладніць магчымасць мірнага ўрэгулявання ў Лаосе.

У гэтай сувязі мы звяртаем увагу на тое, што выкарыстанне амерыканскіх афіцэраў у якасці ваенных саветнікаў у войсках мяцежнікаў азначае ўмяшанне ва ўнутраныя справы на бакі пэўнай палітычнай групы. Такі падыход разыходзіцца з прызнаннем палітыкі нейтралітэту Лаоса і з'яўляецца адкрытым умяшаннем у яго ўнутраныя справы. Чым хутчэй амерыканскі бок адмовіцца ад такога ўмяшання, тым будзе лепш. Калі цяперашняя палітыка дапамогі мяцежнікам будзе працягвацца, то развіццё падзей можа прывесці да дрэнных вынікаў.

Тым больш недапушчальна, калі той-сёй у Злучаных Штатах Амерыкі ўсё яшчэ не адмовіўся ад плаваў уводу ў Лаос марской пяхоты і разгортвання там вайны з дапамогай спецыяльных ваенных злучэнняў. У Злучаных Штатах гэтыя злучэнні чамусьці называюць партызанскімі. У сапраўднасці ж гэтыя злучэнні ёсць не што іншае, як дыверсійныя і падрыўныя атрады, прызначаныя для барацьбы супраць народаў тых краін, рэжымы якіх не пажаданы правячым колам Злучаных Штатаў Амерыкі. Можна загадзя сказаць, што тыя, хто звернецца да такіх метадаў, не ўзвжылі ўсіх вынікаў для саміх сябе.

Калі ўрад Злучаных Штатаў Амерыкі сапраўды імкнецца да міру ў Лаосе, ён павінен садзейнічаць хутэйшаму поспеху перагавораў у Жэневе. Ніхто не павінен тармазіць гэтыя перагаворы пад розным надуманым выглядам, быццам у Лаосе мае месца парушэнне дагаворнасці аб спыненні агню. Калі такія факты і мелі месца, то ў гэтым не вінаваты нацыянальна-патрыятычныя сілы. Гэта добра вядома амерыканскаму боку і яго ваенным саветнікам у Лаосе.

Мы будзем працягваць свае намаганні, каб забяспечыць мірнае ўрэгуляванне ў Лаосе. Да гэтага мы заклікаем і ўсе іншыя дзяржавы, якія ўдзельнічаюць у перагаворах у Жэневе.

Мы зыходзім з таго, што калі сапраўды імкнуцца не да вайны, а да міру, то трэба адносіны паміж дзяржавамі з рознымі сацыяльнымі сістэмамі будаваць на аснове мірнага суіснавання.

У гутарках з прэзідэнтам Кенедзі высветлілася, што ў нас рознае разуменне пытання аб мірным суіснаванні дзяржаў. Сэнс выказванняў прэзідэнта зводзіўся да таго, каб паставіць нейкую плаціну супраць руху народаў да ўстанаўлення ў сваіх краінах такіх парадкаў, якія непажаданы правячым колам заходніх дзяржаў.

Калі стаць на такую пазіцыю, то трэба заключыць пагадненне і прыняць абавязальствы кантраляваць іншыя дзяржавы, не дапускаць якіх-небудзь змяненняў існуючых там парадкаў, калі нават народы паўстаюць супраць гэтых парадкаў. Атрымліваецца, што калі народ якой-небудзь краіны захачае бы змяніць сацыяльна-палітычны лад, то гэта нельга дапусціць.

Зразумела, што гэта зусім няправільная канцэпцыя, і мы, вядома, не можам з ёю згадзіцца. Ніхто не ў сілах спыніць імкненні народаў да свабоды. Усе рэжымы, якія пабудаваны на прыгнечанні і эксплуатацыі народаў, нетрывальны, не могуць існаваць вечно. І як бы хітра ні была пабудавана сістэма эксплуатацыі і прыгнечання, усё роўна народы даб'юцца свабоды і скінуць прыгняталінікаў. Змяненні ў грамадскім і палітычным жыцці грамадства — гэта немінучы працэс. Ён не залежыць ад дагаворнасці дзяржаўных дзеячоў. Калі б нехта і дапусціў такую безразважнасць, паспрабаваў некай дагаварнасці па гэтым пытанню, то тым самым ён паказаў бы сваю негрунтоўнасць і неразуменне падзей і змен, якія адбываюцца ў свеце.

Немагчыма ўзвесці якіясьці перашкоды на шляху руху народаў да прагрэсу, да лепшага жыцця. Гэта даказана ўсім ходам чалавечага развіцця. У свой час быў рабаўласніцкі лад, на змену яму прыйшоў феадалізм, потым яго змяніў капіталістычны лад. Адзін лад замяніў другі, таму што новы лад быў больш прагрэсіўным.

Можна спаслацца на прыклад саміх Злучаных Штатаў Амерыкі, якія ўзніклі ў барацьбе супраць каланіяльнага прыгнёту Вялікабрытаніі. Амерыканскі народ вёў упорную вызваленчую барацьбу і дабіўся незалежнасці са зброяй у руках. У свой час Злучаныя Штаты Амерыкі лічылі такое развіццё падзей нармальным. А цяпер, калі народы ўзімаюцца на барацьбу супраць рэакцыйных рэжымаў, супраць сваіх прыгняталінікаў, то Злучаныя Штаты спрабуюць умяшанца ў справы гэтых краін, каб захаваць старыя парадкі.

Прадстаўнікі імперыялістычных дзяржаў хочучы знайсці сродак для таго, каб вызваленыя ідэі, ідэі марксізма-ленінізма не пашыраліся далей. Калі народ якой-небудзь капіталістычнай або каланіяльнай краіны, праяўляючы нездавальненне існуючым ладом, імкнецца змяніць гэты лад, устанавіць новы парадкі, якія адпавядалі б інтарэсам народа, то ўрады імперыялістычных краін неадкладна аб'яўляюць гэта падкопамі камуністаў, гавораць, што гэта, маўляў, рука Масквы і г. д. Яны не супраць таго, каб выкарыстаць такія выдумкі ў якасці падставы для ўмяшання ва ўнутраныя справы іншых краін.

Дапамога імперыялістычных дзяржаў рэакцыйным сілам у тых ці іншых краінах тоіць у сябе вялікую небяспеку і можа прывесці да вялікіх ускладненняў. Савецкі народ і іншыя свабодалюбвыя народы рашуча выступаюць за неўмяшанне ва ўнутраныя справы любой краіны. Гэта неабходная ўмова для забеспячэння міру.

Кожны народ мае права на незалежнае і свабоднае нацыянальнае існаванне, і ні адна

дзяржава не павінна ўмяшвацца ва ўнутраныя справы іншых краін. Унутры капіталістычных краін ідзе класавая барацьба. Народы змагаюцца супраць сваіх прыгняталінікаў, супраць рэакцыйных рэжымаў. Рэгуляваць гэтыя працэсы шляхам дагаворнасці немагчыма. Той, хто хацеў бы дагаварыцца па гэтым пытанню, толькі паказаў бы, што ён не разумее гістарычных падзей, не разумее законаў развіцця грамадства.

Галоўнае, што, на нашу думку, павінны прызнаць заходнія дзяржавы і асабліва Злучаныя Штаты — гэта тое, што сацыялізм цяпер трывала ўсталяваўся ў свеце і ніхто не ў сілах амяніць гэтага факту. Вядома, што ў правячым колах заходніх дзяржаў выношваліся і выношваюцца планы ліквідацыі сацыялістычнага ладу. Але такія спробы цяпер і будучы цяпер правал.

Трэба зыходзіць з факту існавання ў свеце дзвюх сацыяльных сістэм і будаваць адносіны паміж сацыялістычнымі і капіталістычнымі дзяржавамі так, каб забяспечыць мірнае супрацоўніцтва паміж ім. Гэта адзіна разумны шлях у адносінах паміж дзяржавамі для таго, каб забяспечыць мір.

Вось што хацелася мне сказаць вам, таварышы, аб нашых гутарках з прэзідэнтам Злучаных Штатаў Амерыкі. Павінен сказаць, што ўвогуле я застаўся задаволеным гэтымі гутаркамі. Калі б вы ў мяне спыталі: ці варта было дагаварыцца аб гэтай сустрэчы, ці варта было не праводзіць, то я, не задумваючыся, адказаў бы — такую сустрэчу варта, больш таго, яе трэба было правесці.

У нашых гутарках з прэзідэнтам Злучаных Штатаў Амерыкі ні той, ні другі бок не пазбягаў пастаноўкі і абмеркавання самых вострых пытанняў. Можна сказаць, што адбылася шчырая размова. Мы з увагай азнаёмліліся з пазіцыяй урада Злучаных Штатаў і падрабязна вывучылі пазіцыю Савецкага ўрада па раду буйных міжнародных пытанняў. Ужо адно гэта мае немалаважнае значэнне. Ніхто, вядома, і не чакаў, што мы дасягнем поўнай згоды — вельмі ўжо разыходзяцца курсы, па якіх ідуць нашы дзве дзяржавы, каб можна было разлічваць на гэта.

У мяне склалася ўражанне, што прэзідэнт Кенедзі разумее вялікую адказнасць, якая ляжыць на ўрадах дзвюх такіх магутных дзяржаў. Хацелася б спадзявацца, што ўсведамленне гэтай адказнасці захаваецца і ў будучым, з тым, каб можна было вырашаць наспейшыя міжнародныя пытанні, прыбраць каменні, якія загрушчваюць шлях да трывалага міру, да паліпнення адносін паміж Савецкім Саюзам і Злучанымі Штатамі Амерыкі.

Адносіны паміж нашымі краінамі ў цяперашні час пакадаюць жадаць многа лепшага, і такое становішча склалася не па віне Савецкага Саюза. Але мы хачем б верыць, што настане такі час, калі савецка-амерыканскія адносіны палепшацца. І гэта будзе мець дабратворны ўплыў на ўсю міжнародную абстаноўку.

У Вене мы працавалі, можна сказаць, на ўшчыльненаму графіку. Усведамленне таго, што мы прадстаўляем вялікі Савецкі Саюз, надавала нам бадзёрасць, аблягчала нашу задачу. Мы ведалі, што наша ленынская знешняя палітыка карыстаецца аднадушной падтрымкай савецкага народа, народаў сацыялістычных краін. На нашым бакі сімпатыі соцень мільёнаў людзей ва ўсім свеце. Савецкі ўрад будзе і ў далейшым з усёй паслядоўнасцю ажыццяўляць ленынскую палітыку мірнага суіснавання, палітыку ўмацавання міру і дружбы паміж народамі.

НАШ АДРАС
Мінск, праспект Імя Сталіна, 77.
Дом друку, пакой № 20. Для пісьмаў (for Briefe): Minsk, Post-
shleasfach № 14.
РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.